

Landsforeningen - We Shall Overcome

*Bruker- og interesseorganisasjon for menneskerettigheter,
selvbestemmelse og verdighet innen psykisk helse*
Stiftelsesår: 1968 / Org.nr.: 980 334 597 / Bankkontonr.: 6242.05.31325
Postboks 8817 Youngstorget, 0028 Oslo – besøksadresse: Møllergata 12, Oslo
Tlf. 22 41 35 90 – post@wso.no – www.wso.no

Oslo 27.09.12

Høringssvar

Ratifikasjon av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Prop. 106 S

We Shall Overcome – WSO støtter den foreslåtte ratifikasjonen av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (heretter CRPD), og ønsker at ratifikasjon skal skje så snart som mulig, uten forsinkelse.

WSO mener Norge bør kunne forplikte seg til å oppfylle grunnleggende menneskerettigheter til alle mennesker med funksjonsnedsettelse, ved å ratifisere CRPD, og dens tilleggsprotokoll, uten tolkningserklæringer.

WSO protesterer på de foreslåtte tolkningserklæringene på Artikkel 12, og Artikkel 14 og 25. Vi finner disse tolkningserklæringene til å være i strid med konvensjonens formål (Art.1) som sier; «*Denne konvensjonen har som formål å fremme, verne og sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og å fremme respekten for deres iboende verdighet.*»

De foreslåtte tolkningserklæringene vil i størst utstrekning ramme rettighetene til mennesker med psykososiale/ mentale og intellektuelle funksjonsnedsettelse. Norge vil hvis disse erklæringene blir en del av ratifikasjonen bryte med CRPDs gjennomgående fokus på ikke-diskriminering. Unntak for mennesker med mentale/ intellektuelle funksjonsnedsettelse finnes ikke i CRPD, og det er derfor svært problematisk at Norge innfører en slik diskriminering i sin forståelse av konvensjonen. I erklæringen på artikkel 14/ 25 er unntaket eksplisitt rettet mot mennesker diagnostisert med psykiske lidelser, men også i erklæringen på artikkel 12 vil det slå diskriminerende ut for denne gruppen mennesker. Artikkel 12 om rettslig handleevne er en kjerne-artikkel i konvensjonen, og for forståelsen av rettigheter nedfelt i andre artikler. CRPD bygger på et prinsipp om støtte til selvbestemmelse/ ”supported decisionmaking”, og ikke ”substituted decisionmaking”. De foreslåtte tolkningserklæringene på artikkel 12 viser en mangel på forståelse for dette grunnleggende prinsippet i konvensjonen.

Likhet og ikke-diskriminering.

Mennesker med psykososiale/ mentale funksjonsnedsettelse har før CRPD vært utelukket fra helt sentrale menneskerettigheter ved unntaksbestemmelser. Et eksempel er i EMK Art.5 para 1 f, hvor det åpnes for frihetsberøvelse av personer for å hindre spredning av smittsomme sykdommer, av sinnslidende, alkoholister, narkomane eller løsgjengere;

Dette var i tråd med det menneskesyn og forståelse som rådet på 50-tallet, men er i dagens samfunn heldigvis utdatert, og vi har ikke lenger lovgivning som tillater frihetsberøvelse av ”løsgjengere” og andre utsatte grupper. Med CRPD har endring endelig også kommet for de ”sinnslidende”.

For mennesker med nedsatt psykososial/ mental funksjonsevne har menneskerettighetsvernet vært utilstrekkelig til å forhindre diskriminering, overgrep og gi beskyttelse. Diskriminering av våre grupper har vært til dels legitimert også i menneskerettighetene. Nettopp derfor har CRPD blitt feiret med stor begeistring i våre organisasjoner, fordi det er en konvensjon uten diskriminerende unntak, og mye av konvensjonens sprengkraft og potensiale til reelle endringer ligger i nettopp dette.

Konvensjonens overordnede mål er å hindre diskriminering basert på nedsatt funksjonsevne.

Dette er nedfelt i fortalen, art. 1, art. 3, og art.5.

I artikkel 3, Generelle prinsipper står:

- a) Respekt for menneskets iboende verdighet, individuelle autonomi inkludert friheten til å ta egne valg, og uavhengighet
 - b) Ikke-diskriminering
 - c) Full og effektiv deltagelse og inkludering i samfunnet
 - d) Respekt for ulikheter og aksept av personer med nedsatt funksjonsevne som en del av det menneskelige mangfold og den menneskelige natur
 - e) Like muligheter
- (...)

Konvensjonens bærende prinsipper i artikkel 3 om verdighet, autonomi, frihet til å ta egne valg, likhet og ikke-diskriminering er sentrale også i forståelsen av artikkel 12, 14 og 25 som omfattes av de foreslåtte tolkningserklæringene.

Tvang og tvangs-behandling i psykisk helsevern.

I Norge har det vært en målsetning i mer enn 10 år å redusere tvangsbruken i psykisk helsevern. Denne målsetningen har vært bredt forankret både i Storting og skiftende regjeringer, allikevel har tvangsbruken ikke gått ned. Gjennom CRPD har det skjedd et paradigme-skifte i forståelsen av psykososiale/ mentale funksjonsnedsettelse, hvor tvang og overformynderi er forlatt til fordel for ikke-diskriminering, inkludering, selvbestemmelse og deltagelse.

I lys av dette er det nærmest uforståelig hvis Norge ved tolkningserklæring er med å undergrave helt sentrale deler av konvensjonen, rettslig handleevne, rett til frihet og rett til fritt og informert samtykke på lik linje med andre for en gruppe mennesker med nedsatt funksjonsevne. Stortinget har allerede uttrykt et ønske om endringer i Norge. CRPD bør være normgivende for disse endringene.

CRPD er nå ratifisert av 122 land, og kun et fåtall har kommet med tolkningserklæring og reservasjoner. Både Sverige og Danmark har ratifisert uten reservasjoner. Det er også verdt å merke seg at Storbritannia som hadde en reservasjon på artikkel 12 ved ratifisering, trakk denne i 2011.

Komiteen som er nedsatt for å overvåke konvensjonen i FN, CRPD-komiteen består i dag av eksperter fra 18 land og har den autorative tolkningen av konvensjonen. Ut i fra CRPD-komiteens uttalelser og «concluding observations» på de land som hittil er hørt i komiteen¹, er det åpenbart at Norges tolkningserklæring ikke er i overensstemmelse med komiteens forståelse av konvensjonen.

¹ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/Session8.aspx>
<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/Session6.aspx>

Norge bør kunne være i tråd med eller i forkant av den utviklingen som skjer internasjonalt gjennom CRPD, og ikke innta en bakstreversk rolle der vi trenerer utvikling og endring.

Hege Orefellen skriver i sin dissens til NOU 2011:9:

«CRPD ble utarbeidet basert på en erkjennelse av at mennesker med nedsatt funksjonsevne på mange områder hadde, og fortsatt har, et svakere menneskerettslig vern enn andre, og i praksis er avskåret fra elementære rettigheter og friheter de fleste tar for gitt. Konvensjonens overordnede mål er å hindre diskriminering basert på nedsatt funksjonsevne.

Historisk sett har nedsatt funksjonsevne gjerne blitt betraktet som et forhold ved individet; en svekkelse, skade eller sykdom, som har medført at vedkommende har redusert mulighet til å delta på ulike områder i samfunnet. Etter en slik modell har tiltak blitt iverksatt langs to linjer; 1) forsøke å "fikse" individet gjennom rehabilitering eller medisinske tiltak, herunder også inngrep mot vedkommendes vilje (medisinsk modell), eller 2) yte assistanse i form av ulike omsorgstiltak, gjerne med sterke paternalistiske innslag (vældedighetsmodell). Ofte har kontrollen over viktige beslutninger som hvor man vil bo, og hva slags hjelp eller assistanse man ønsker, blitt overført til helsepersonell eller andre fagfolk. Med en slik modell ses mennesker med nedsatt funksjonsevne som objekter for medisinske og andre intervensjoner, istedenfor subjekter med iboende verdighet og menneskerettigheter på lik linje med andre.

Med CRPD forlates den medisinske modellen til fordel for en menneskerettighets- og sosial modell: ...»

WSOs forståelse av CRPD er i tråd med Hege Orefellens dissens, og for en utdypning av konvensjonens betydning og da særskilt artikkel 12, 14 og 25 som omfattes av de foreslåtte erklæringene, viser vi til denne².

WSO ønsker at komiteen skal innstille på ratifisere CRPD, uten opphold og uten tolkningserklæringer, og sikre menneskerettighetene til alle mennesker med nedsatt funksjonsevne, uten unntak.

We Shall Overcome – WSO
Mette Ellingsdalen, leder

² <http://www.wso.no/fs/Tema%20Horingsutalelser/Dissens%20Hege%20Orefellen.pdf>